

РОЗДІЛ 2 МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 35

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2021.2.3>

Рагімов Фаїр Вагіф огли,

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри адміністративного права
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
ГО ГНО «Фундація публічно-правових ініціатив»
ORCID ID: 0000-0001-5645-4560

Баштанник Віталій Володимирович,

доктор наук з державного управління, професор,
ГО ГНО «Фундація публічно-правових ініціатив»
ORCID ID: 0000-0001-5969-3620

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

FORMATION OF CONCEPTUAL FUNDAMENTALS OF MECHANISMS OF PUBLIC GOVERNANCE OF REGIONAL DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

Узагальнено принципи розвитку та функціонування складного механізму державного управління на регіональному рівні, що характеризує рівень здатності системи державного управління не тільки діяти в умовах соціальної трансформації, а й впроваджувати інноваційні форми та методи діяльності на рівні адміністративно-територіальних одиниць. На основі методології теорії регіонального розвитку доведено можливість: 1) з'ясувати тенденції розвитку регіонів; 2) розробити моделі та механізми регіонального розвитку; 3) прогнозувати результати впровадження галузевих та місцевих реформ; 4) виробити алгоритми впровадження системних реформ на основі зарубіжного досвіду та принципів «належного управління». Запропоновано концептуальні підходи до затвердження та впровадження стратегій регіонального розвитку. Встановлено, що держава як носій національних інтересів та конституційних гарантій має забезпечувати безперервність у створенні та постійному вдосконаленні концептуальних основ, інституційних механізмів реалізації регіональної політики, реалізації конкретних місцевих проєктів та програм. Доведено дихотомічний зв'язок процесів регіоналізації, глобалізації та децентралізації.

Встановлено, що наявна суперечність щодо сучасної трансформаційної тенденції у сфері регіонального управління, спричиненої інституційною зміною системи регіонального управління, суперечністю конституційних норм та положень проєктів у сфері регіонального управління, нерозвиненими функціональними регіональними механізмами. У статті вказується на доцільність вивчення особливостей сталого розвитку регіонів не лише у системі соціальних, економічних та екологічних процесів, а й з позиції ефективності державного управління та принципів гуманізації цивілізованого розвитку для забезпечення прав людини третього покоління. Запропоновано перейти до інноваційної парадигми державного управління в процесі формування механізмів державного управління сталим розвитком регіонів. Доведено, що державне управління передбачає функціонування універсального організаційно-правового механізму виявлення, узгодження та реалізації потреб та інтересів суб'єктів регіонального управління на основі використання спеціальних інструментів та форм територіального розвитку. З'ясовано, що визначальна роль у процесах сталого розвитку регіонів належить політиці децентралізації національних держав, які намагаються подолати соціально-економічну та політичну диспропорцію у суспільному розвитку, приєднуючись до процесів регіоналізації та глобалізації. Концептуальні основи розвитку регіонів у системі державного управління визначені шляхом взаємозв'язку суспільних потреб та функціональної мети діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Доведено, що для ефективного управління регіонами в країні слід збільшити регуляторний вплив регіонального управління на основі функціонування спеціальних механізмів управління, у межах яких поєднуються інтереси держави та органів місцевого самоврядування, неурядових організацій.

Наводяться причини того, що відповідно до явища європеїзації державного управління концептуальні рамки реформування регіональної адміністрації в Україні мають бути розроблені на основі європейських норм та стандартів територіального управління.

Ключові слова: глобалізація, державне управління, децентралізація, європейські стандарти, механізми державного управління, публічне управління, сталий розвиток.

The system analysis of functioning of conceptual principles of improvement of mechanisms of public administration by sustainable development of regions under the conditions of globalization is made. The principles of development and functioning of a complex mechanism of public administration at the regional level, which characterizes the level of ability of the public administration system not only operate in circumstances of social transformation, but also introduce innovative forms and methods of activity at the level of administrative-territorial units, are summarized on this base.

Based on the methodology of the theory of regional development it is possible to: 1) find out trends of regions development; 2) develop models and mechanisms for regional development; 3) predict the results of implementation of sectoral and local reforms; 4) produce algorithms of implementation of systemic reforms based on the foreign experience and principles of "Good governance". The paper suggests conceptual approaches to the regional development strategies approval and implementation. It is established that a state as a bearer of national interests and constitutional guarantees should ensure continuity in the creation and constant improvement of conceptual foundations, institutional mechanisms for implementation of regional policy, implementation of specific local projects and programs. The dichotomous relationship of processes of regionalization, globalization and decentralization is proved. The conceptual-categorical apparatus of public administration as a science, in particular in clarifying the content of the concepts "mechanisms of public administration by sustainable development of the regions", "public administration of regional development", "sustainable development of the regions", is designed taking into account the European experience of rationalization of the regional policy.

There is the controversy of the contemporary transformational trend in the field of regional administration, caused by the institutional change of the system of regional management, contradiction of constitutional norms and provisions of the drafts in the field of regional management, undeveloped functional regional mechanisms. The paper points out the feasibility of MPA SDR study not only in the system of social, economic and environmental processes, but also from the standpoint of efficiency of the public administration and humanization principles of civilized development to ensure the human rights of the third generation. The author proposes to move to the innovation paradigm of public administration in the process of MPA SDR forming. It is proved that public administration involves the operation of the universal organizational and legal mechanism of detection, coordination and realization of the needs and interests of the subjects of regional management based on the use of special tools and forms of the territorial development. It is found out that the defining role in the processes of sustainable development of the regions belongs to the policy of decentralization of national states that try to overcome the socio-economic and political disproportion in social development joining the processes of regionalization and globalization. Conceptual foundations of MPA SDR in the system of public administration are determined through the interconnection of public needs and functional purpose of activity of state and local self-government authorities. It is proved that to make effective management of the regions in the country the regulatory impact of regional management on the basis of the functioning of MPA SDR, which combines the interests of the state and local governments, non-governmental organizations, should increase.

Optimization of management of territories' development, improvement of interaction in the system "centre – region", establishment of inter-regional cooperation between border regions and territories are defined as an important aspect of regional development. The theoretical and methodological factors of MPA SDR forming: the political-legal aspect; institutional aspect; public administrative aspect, are distinguished. The reasons are given that according to the phenomenon of Europeanization of public administration the conceptual framework of the regional administration reforming in Ukraine should be developed on the base of the European norms and standards of the territorial administration.

Key words: globalization, public administration, decentralization, European standards, mechanisms of public administration, public management, sustainable development.

Постановка проблеми. Стратегічним напрямом інституціональних змін у системі державного управління в Україні є трансформація наявної моделі публічної влади, запровадження принципів децентралізації та субсидіарності, імплементація позитивного зарубіжного досвіду регіонального управління на основі концепції сталого розвитку. З метою конкретизації змісту державного управління на регіональному рівні за умов розвитку ринкових відносин важливо визначити: по-перше, як формується та реалізується сучасне державне (публічне) управління на регіональному рівні; по-друге, на основі яких принципів відбувається взаємодія механізмів управління і самоврядування; по-третє, наскільки доцільним на сьогодні є виокремлення субрегіональних рівнів та яка їх роль у формуванні стратегії сталого розвитку. На основі вирішення наведених завдань можна оцінити рівень керованості будь-яких підсистем державного (публічного) управління. При

цьому якісне оновлення механізму державного управління сталим розвитком потребуватиме врахування зовнішніх та внутрішніх факторів раціоналізації державного управління

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність дослідження механізмів державного управління сталим розвитком регіонів (МДУ СРР) визначається потребою комплексного аналізу проблемних питань удосконалення регіонального управління на нинішньому етапі державотворення. Такий підхід ґрунтується на передовому зарубіжному досвіді розробки управлінських моделей, насамперед європейської моделі багаторівневого управління. Теоретичною основою стали наукові праці вітчизняних учених, які досліджували засади формування механізмів державного управління, а саме: В. Бакуменка, М. Білинської, К. Ващенко, Р. Войтович, В. Голубь, О. Дація, Г. Дзяної, В. Загорського, Л. Івашової, І. Колосовської, М. Кравченко, С. Кравченка,

В. Куйбіди, Т. Маматової, А. Мерзляк, О. Мордвінова, З. Надюка, Л. Новак-Каляєвої, П. Петровського, Л. Приходченко, О. Пухкала, Р. Рудницької, Є. Романенка, С. Сороки, С. Серьогіна, О. Сушинського, В. Тертички, А. Халецької, І. Хожило, Н. Чалої, О. Федорчак та ін. На організаційно-правових та адміністративних аспектах формування механізмів державного управління акцентовано увагу в працях вітчизняних науковців-правників та економістів: В. Авер'янова, О. Андрійко, В. Борденюка, С. Дубенко, А. Ліпенцева, Є. Матвійшина, О. Петришина, Н. Плахотнюк, В. Цветкова, В. Шаповала, Ю. Шемшученка та ін. Аналіз теоретичних і прикладних аспектів формування та розвитку механізмів державного управління в зарубіжних країнах здійснено в дослідженнях зарубіжних учених, а саме: Г. Алмонда, Г. Атаманчука, Б. Гурне, Н. Генрі, С. Ліпсета, Д. Пауелла, Г. Райта, С. Хантінгтона, Д. Шумана. Науковці дослідили інституціональні аспекти регулювання діяльності органів влади в контексті трансформаційних процесів на рівні регіону держави, у межах національної держави, а також інститутів ЄС.

Метою статті є напрацювання концептуальних засад удосконалення механізмів державного управління сталим розвитком регіонів як сучасної парадигми модернізації публічного управління в умовах глобалізації. Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення таких основних дослідницьких завдань:

- охарактеризувати особливості функціонування механізмів державного управління сталим розвитком регіонів в умовах глобалізації;
- розкрити сутність сучасних тенденцій формування інституціонально-правового концепту територіального управління як основи механізму державного управління сталим розвитком регіонів у контексті процесів децентралізації влади в Україні;
- детермінувати основні засади та структурні складники розробки та функціонування механізму державного управління сталим розвитком регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегічним напрямом інституціональних змін у системі державного управління в Україні є трансформація наявної моделі публічної влади, запровадження принципів децентралізації та субсидіарності, імплементація позитивного зарубіжного досвіду регіонального управління. З метою виявлення змісту державного управління на регіональному рівні за умов розвитку ринкових відносин важливо визначити, по-перше, як формується та реалізується сучасне державне

(публічне) управління на регіональному рівні, по-друге, на основі яких принципів відбувається взаємодія механізмів управління і самоврядування, по-третє, наскільки доцільним натепер є виокремлення субрегіональних рівнів та їх роль у формуванні стратегії сталого розвитку. На основі вирішення наведених завдань є можливість оцінити рівень керованості будь-яких підсистем державного (публічного) управління. При цьому якісне оновлення механізму державного управління сталим розвитком потребуватиме врахування зовнішніх та внутрішніх факторів раціоналізації державного управління. Основні завдання трансформації системи державного управління такі як: проведення системних реформ, гармонізація законодавства України із законодавством ЄС, імплементація норм законодавства найбільш розвинених демократичних країн-членів ЄС, адаптація національної правової системи України до європейської правової системи, проведення низки реформ, зокрема, судової, адміністративної, системи самоврядного управління, численних галузевих реформ. Разом із тим європейський вектор розвитку України вимагає нагального вирішення проблеми територіальної організації влади на основі побудови досконалих механізмів регіонального управління.

Сучасні теорії регіонального розвитку належать до інтегрованого наукового напрямку, що поєднує економічні, соціальні, культурні, екологічні та інші сфери функціонування регіонів з метою формування системи уявлень про закономірності їх розвитку і функціонування. І. Грицяк, досліджуючи питання місця і ролі регіонального рівня управління в європейському управлінні, констатує, що в багатьох державах-членах ЄС спостерігається ситуація, в якій нові способи організації регіонального управління, що базуються на децентралізації, деконцентрації та застосуванні принципу субсидіарності, запроваджуються з метою вдосконалення ефективності й демократії в управлінні на європейському континенті [1].

На основі методології теорії регіонального розвитку [2] є можливість: 1) виявляти тенденції розвитку регіонів; 2) розробити моделі й механізми регіонального розвитку; 3) прогнозувати результати реалізації галузевих і локальних реформ; 4) напрацювати алгоритми реалізації системних реформ. У межах регіону можливе налагодження оптимального співвідношення державного управління з місцевим самоврядуванням, формування управлінської діяльності самоврядних суб'єктів за дорученням держави шляхом делегування певної частини державних повноважень або перетворення

суверенних прав держави на самоврядні повноваження територіальних громад. Окремим пунктом характеристики правової сутності регіону є його характеристика як особливого об'єкта управління. Особливого значення набуває проблема встановлення кола об'єктів державного управління регіональним розвитком, оскільки саме об'єкт визначає адекватну йому форму владного регулювання. Але самі об'єкти управління, як і процес управління, є явищами динамічними, і їхня динаміка виявляється в тих процесах, які відбуваються всередині кожного об'єкта управління.

Безперечно, держава як носій загальнонаціональних інтересів має відігравати провідну роль у створенні та постійному удосконаленні як концептуальних основ, інституціональних механізмів реалізації регіональної політики, так і в реалізації конкретних місцевих проєктів і програм [3]. Але практика демократизації у суспільному житті багатьох країн свідчить, що в умовах зростання багатогранності напрямів діяльності суспільства, його диференціації та індивідуалізації в усіх сферах суспільного життя будь-який державний апарат настільки віддалений від інтересів індивіда, що не спроможний враховувати місцеві особливості та інші специфічні умови життя громад.

З огляду на стратегічний вибір євроінтеграції концептуальні засади реформування регіонального управління в Україні мають відповідати європейським нормам і стандартам територіального управління. Такий підхід дозволить задіяти нові (апробовані світовою практикою) організаційні та інституційні механізми й інструменти реалізації регіональної політики; диверсифікувати джерела, запровадити нові підходи до надання бюджетних коштів і фінансування регіонального розвитку; розширити можливості регіонів щодо залучення приватного капіталу, коштів міжнародних фондів для фінансування регіональних і між-регіональних проєктів.

З цією метою важливо здійснити заходи щодо розробки теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо трансформації регіонального управління в умовах реформування владних відносин в Україні та запровадження європейських стандартів врядування [4; 5]. Такий підхід потребує спрямування дослідження на реалізацію таких завдань: по-перше, розвинути засади застосування в Україні європейських стандартів врядування на регіональному рівні у безпосередньому взаємозв'язку з принципами демократичного врядування; визначити вплив спільної регіональної політики ЄС на удосконалення механізмів регіонального управління у країнах-членах ЄС; висвіт-

лити методологію імплементації європейських стандартів регіонального управління в державно-управлінській практиці України; проаналізувати інституційне та інструментальне забезпечення реформування системи регіонального управління в Україні на європейських засадах; на основі комплексного підходу до проведення реформування системи регіональної влади розробити пропозиції щодо удосконалення регіонального управління.

Закон України «Про засади державної регіональної політики» визначає регіональний розвиток як процес соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших позитивних змін у регіонах. У тексті закону підхід до детермінації поняття регіону як території АПК, області, м. Києва та м. Севастополя фактично відтворює попередній (з 2005 р.) концепт регіонального розвитку, закріплений Законом України «Про стимулювання розвитку регіонів» [6]. Разом із тим варто наголосити, що ефективне регіональне управління – це важливий складник збереження цілісності держави, її високого авторитету на міжнародній арені та надійності як партнера у між-державних відносинах. Тому особливого значення набуває властивість управлінської системи адаптуватися до динамічних змін суспільно-політичної ситуації, врахування реальних потреб та перспектив регіонального розвитку.

Центральною проблемою формування раціональних механізмів регіонального управління в контексті політики сталого розвитку виступає використання застарілих організаційних механізмів територіального управління, асиметричність трансформаційних процесів у системі місцевого самоврядування, нерозробленість нормативно-правової бази регіонального управління, відсутність модельного законодавства щодо адаптації зарубіжного досвіду. Саме такі складники не дозволяють забезпечити належну ефективність механізмів державного управління регіональним розвитком, враховувати особливості функціонування недержавного сектору економіки, тенденції демократизації управління, характерні для країн-членів Європейського Союзу.

Безперечно, держава як носій загальнонаціональних інтересів має відігравати провідну роль у створенні та постійному удосконаленні як концептуальних основ, інституціональних механізмів реалізації регіональної політики, так і в реалізації конкретних місцевих проєктів і програм. Проте практика демократизації та різноманітні форми політичної участі населення у суспільному житті багатьох країн свідчать, що в умовах зростання багатогранності напрямів діяльності

суспільства, його диференціації та індивідуалізації в усіх сферах суспільного життя будь-який державний апарат настільки віддалений від інтересів індивіда, що не спроможний враховувати місцеві особливості та інші специфічні умови життя громад. Тому цілком логічною є теза, що для більш ефективного управління регіонами в країні має зростати роль регіонального і місцевого самоврядування, громадських організацій, які є більш наближеними до інтересів громад і регіонів. При цьому можлива ситуація «ефекту подвійного адміністрування», коли, по-перше, окремі повноваження можуть дублюватися як у діях виконавчої влади, так і органів місцевого самоврядування; по-друге, інститут делегованого управління може трансформуватися й окремі управлінські повноваження не будуть закріплені за жодним із суб'єктів управління.

Саме тому актуальність дослідження напрямів удосконалення національної політики розвитку регіонів, перш за все як адміністративно-територіальних одиниць, етапів розвитку та механізмів формування регіональної політики країни, визначається важливістю вирішення проблеми раціоналізації управління регіональним розвитком в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України. Важливим аспектом регіонального розвитку є оптимізація управління розвитку територій, удосконалення взаємодії у системі «центр–регіон», налагодження міжрегіонального співробітництва між прикордонними регіонами та територіями. Об'єктивною необхідністю є більш повна реалізація регіональних переваг зовнішньоекономічних зв'язків адміністративно-територіальних одиниць України, їх включення до загальноєвропейської системи регіональної економічної кооперації.

Дослідження тенденцій розширення повноважень регіонів в організації зовнішньоекономічної діяльності країн-членів ЄС актуалізує потребу створення ефективних механізмів регіональної політики Української держави в контексті включення до світової та загальноєвропейської систем економічного співробітництва. Економізація та інституціоналізація регіональної політики держави нині виступає невід'ємними елементами загальнонаціональної політики розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Таким чином, рівною мірою досягаються як загальнодержавні, так і регіональні соціально-економічні та суспільно-політичні інтереси. Важливим складником раціоналізації управління регіональним розвитком має стати аналіз європейського досвіду формування ефективних механізмів регіональної політики.

Сутність сучасного реформування регіонального управління (проблемний підхід) полягає у поєднанні таких складників, як: участь України у загальноєвропейському процесі між-регіонального співробітництва; адаптація в Україні стандартів територіального управління ЄС; формування державної регіональної політики, визначення принципів взаємодії держави і регіонів (адміністративний аспект); регламентація взаємовпливу держави і регіонів (комунікаційний аспект); запровадження принципу децентралізації у системі відносин «держава – регіон».

Важливість реформування адміністративно-територіального устрою України як напряму раціоналізації регіональної політики зумовлюється низкою обставин. По-перше, визначений Конституцією України устрій держави є її неодмінним атрибутом, чинником забезпечення її територіальної цілісності, динамічного і збалансованого соціально-економічного розвитку, передумовою для практичної реалізації принципів сталого розвитку в межах територіальних адміністративних утворень та держави загалом. По-друге, сучасний адміністративно-територіальний устрій України сформувався відповідно до відсутності самостійної методології й визначався ідеологією управління територіями в межах колишнього СРСР як союзної держави. Він був адаптований до командно-адміністративної системи управління. По-третє, лише з часу отримання Україною статусу незалежної держави з'явилися політичні умови для її розвитку як цілісного державного утворення та проведення зміни адміністративно-територіального устрою на наукових засадах та виходячи з інтересів забезпечення безпеки Української держави. По-четверте, залучення України до загальносвітових процесів глобалізації та регіоналізації, її кроки щодо запровадження європейських стандартів у всі сфери суспільного життя ставлять питання щодо відповідності адміністративно-територіального устрою держави основним європейським принципам побудови системи управління регіональним і місцевим розвитком, розбудови місцевого самоврядування, відповідності об'єктивним тенденціям регіоналізації соціально-економічних процесів. По-п'яте, наявний устрій заважає здійсненню ефективної регіональної політики, гальмує становлення базового інституту демократії – місцевого самоврядування. По-шосте, наявна загроза втягування українського суспільства в дискусії щодо ймовірної федералізації України, які загрожують територіальній цілісності держави.

Державна регіональна політика визначається системою взаємопов'язаних документів, які

базуються на внутрішній політиці України, Генеральній схемі планування території України, Державній стратегії регіонального розвитку, схемах планування територій на регіональному й місцевому рівнях та інших документах [7].

Державна регіональна політика в Україні провадиться у напрямках:

- формування ефективної системи публічної влади в регіонах, спроможної забезпечити сталий розвиток територій, надання якісних публічних послуг людям;

- сприяння поліпшенню матеріального, фінансового, інформаційного, кадрового та іншого ресурсного забезпечення розвитку регіонів, виконанню завдань місцевим самоврядуванням;

- стимулювання міжрегіональної інтеграції, подолання міжрегіонального відчуження та інтеграції регіональних інформаційних, освітніх просторів у єдиний загальноукраїнський простір;

- створення ефективних механізмів представництва на загальнонаціональному рівні інтересів регіонів, а на регіональному – територіальних громад, забезпечення врахування самобутності регіонів та їхніх конкурентних переваг у разі формування та реалізації державної регіональної політики [8].

Пріоритетами державної регіональної політики є:

- формування нормативно-правової бази, необхідної для реалізації цієї Концепції, зокрема прийняття закону про засади державної регіональної політики, інших законів, внесення змін до чинних законів України;

- приведення законодавства України у відповідність до документів Ради Європи та Європейського Союзу, які визначають принципи регіональної політики і розвитку;

- оптимізація територіальної основи публічної влади з упорядкуванням меж адміністративно-територіальних одиниць, чітким розподілом сфери повноважень між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

- створення та підтримання повноцінного життєвого середовища, підвищення якості життя людей, зменшення територіальної диференціації за індексом людського розвитку, формування поліцентричної системи розвитку території держави;

- запровадження механізмів визначення «проблемних» територій у регіонах і впровадження заходів державного реагування на ситуації, що склалися в них;

- запровадження більш дієвих механізмів державної підтримки міжрегіональної інтеграції,

виконання міжрегіональних проєктів і програм ефективного використання місцевих ресурсів.

Головна мета державної регіональної політики в Україні відповідно до чинної нормативно-правової бази – «забезпечення високого рівня якості життя людини незалежно від місця її проживання, зміцнення соціальної згуртованості та економічної єдності держави».

Тенденція до регіональної структуризації світового співтовариства широко досліджувалась у праві, політології, соціології й економічній науці. Через об'єктивні причини найбільш розробленою виявилася економічна проблематика, тоді як для розвитку публічно-управлінської, правової та політологічної складових частин регіональної політики потрібно було оновити понятійний апарат. Особливо широке застосування така теорія отримала в Західній Європі. Виходячи із сучасних реалій розвитку геополітичної ситуації в Європі, найбільша загроза національній державі полягає у тому, що, окрім міждержавного рівня співробітництва, який безупинно розширюється, країни-члени ЄС делегують на наднаціональний рівень вагомі управлінські повноваження. З урахуванням феномена децентралізації фактично маємо значне послаблення механізмів загальнодержавного рівня управління регіональною політикою, хоча саме національна держава здатна формувати раціональну політику сталого розвитку.

З поняттям регіонального розвитку тісно пов'язане поняття регіоналізації як процесу формування територіальних диференційованих підходів усередині країн і регіонів, що виявляються у всіх сферах життя. Одночасно це і зміна значимості окремих територій за рахунок посилення їх соціальної та економічної ролі. Необхідність удосконалення управління соціально-економічними процесами в регіонах нині зумовлена, з одного боку, загостренням конкуренції територій щодо залучення і збереження різноманітних ресурсів, а з іншого – підвищенням ролі територій щодо реалізації економічних реформ та формування точок зростання. З огляду на це постає необхідність використання сучасних механізмів та інструментів державного управління регіональним розвитком, які б відповідали вимогам часу і були спрямовані на розв'язання проблем, що стоять перед регіонами, зокрема: стосовно регіональних стратегій, державно-приватного партнерства, територіального маркетингу, цільових програм та проєктів розвитку, міжрегіонального, міждержавного, міжрегіонального, транскордонного співробітництва тощо.

Головною проблемою, навколо якої точаться основні наукові дискусії, є питання впливу нової

міжнародної економічної системи, яка формується під впливом процесів глобальної та регіональної інтеграції, на політичний та економічний суверенітет окремих держав. Подібний вплив виражається у значному скороченні сфери компетенцій національних органів влади у разі прийняття рішень економічного, соціально-культурного і політичного характеру.

Сучасна місія національної держави як основного суб'єкта соціального управління полягає у зміщенні акцентів її економічної діяльності в бік передачі окремих повноважень на регіональний, локальний або транснаціональний рівні. Держави натеper залишаються основними суб'єктами регіональних інтеграційних союзів. Так, наприклад, покладений за основу принцип субсидіарності у ЄС передбачає багаторівневу систему прийняття рішень. Регіоналізація надає державам права приймати рішення на різних рівнях влади. Відіграючи роль основних суб'єктів внутрішньонаціональної економічної політики, держави координують її напрями, які торкаються спільних блокових інтересів. Разом із тим без участі держав неможлива участь у міжнародних економічних організаціях.

За сучасних умов ринкових перетворень запровадження державного регулювання територіальним розвитком стає ключовою ланкою державного управління, що формується під впливом багатьох факторів, певна сукупність яких створює підвалини його теоретичних засад і посилення регіональних і місцевих впливів. Проте існують проблеми регулювання розвитку регіону, зумовлені складним взаємопроникненням природних, просторових, економічних, політичних і соціальних суперечностей, що пов'язано зі значною неоднорідністю територій країни та великою поліструктурністю територіальної організації влади.

З метою підвищення ефективності державного регулювання регіонального розвитку доцільно впроваджувати новітні технології, до яких належить регіональний моніторинг, або моніторинг регіональних ситуацій і регіональних проблем, під яким розуміють спеціально організовану і постійно діючу систему необхідної статистичної звітності, збирання й аналізу статистичної інформації, здійснення додаткових інформаційно-аналітичних обстежень (опитування населення тощо) і діагностики стану, тенденцій розвитку та гостроти загально-регіональних ситуацій і регіональних проблем. Тому надалі доцільними є дослідження теоретичних та прикладних аспектів формування систем регіонального моніторингу.

Для ефективної реалізації державної регіональної політики необхідним є створення належних

умов для функціонування мережі недержавних інституцій регіонального і місцевого розвитку. Шляхи і конкретні механізми досягнення євроінтеграційних цілей України, тактичні підходи можуть і повинні бути гнучкими, чутливими до змін, що відбуваються як усередині окремої національної держави, так і в ЄС, у всьому світі. Досі головна увага органів влади центрального рівня в Україні приділялася розбудові механізмів політичних відносин з ЄС. Водночас нині зусилля мають зосередитися на суттєвому поглибленні та розширенні практичного співробітництва між Україною та ЄС за всіма напрямками – політичному, економічному та торговельному, зовнішньополітичному та у сфері безпеки, у галузі юстиції та внутрішніх справ. Така співпраця повинна сприяти здійсненню у країні системних реформ, забезпеченню сприятливих для України умов у контексті реалізації положень Угоди про Асоціацію з ЄС.

Висновки. Сталий розвиток в умовах глобалізації – це процес стабільного, прогнозованого формування умов прогресного функціонування суб'єкта управління (держави, регіону, адміністративно-територіальної одиниці, галузі, наддержавного утворення) відповідно до довгострокових стратегій та з використанням методології системного підходу. У контексті функціонування раціонального МДУ СРР за рахунок наявних ресурсів реалізується завдання інтегративного розвитку економічної, соціальної, екологічної та гуманітарної складових частин діяльності суб'єктів системи публічного управління та одночасно регламентується на основі правових норм і діяльнісно забезпечується дотримання ключових принципів глобалізаційного процесу (недискримінації, пропорційності, субсидіарності, наднаціоналізму). Конституційні зміни в Україні, зроблені на основі довгострокового прогнозування і спрямовані на децентралізацію влади, базуються на концептуальних засадах сталого розвитку, забезпечують еволюцію механізмів державного управління регіональним розвитком на засадах трансформації адміністративно-територіального устрою, посилення ролі органів місцевого самоврядування, трансформації економічних механізмів, створення основ гуманізаційного прогресу та особистісного розвитку.

Усталена конструкція багаторівневого управління в межах ЄС постійно еволюціонує: запроваджуються нові моделі та принципи територіального управління, змінюються критерії ефективності такого управління, трансформується політико-правовий механізм управління регіоном. Різномірність процесів системного реформування,

а також усталена інтегрована структура механізмів управління регіональним розвитком в європейських країнах з іншими умовами трансформаційних процесів, порівняно з українською практи-

кою та цілями адміністративного реформування, зумовлюють потребу розробки власного методологічного апарату для узагальнення та адаптації в Україні зарубіжного досвіду.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Грицяк І.А. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація. Київ : Вид-во УАДУ. 1997. 487 с.
2. Лахижа М.І. Модернізація публічної адміністрації: теоретичні та практичні аспекти : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. 289 с.
3. Ворона П.В. Регіон як адміністративно-територіальна одиниця верхнього рівня місцевого самоврядування, утворена після адміністративної реформи Франції. *Університетські наукові записки* : часоп. Хмельниц. ун-ту упр. та права. 2009. № 2 (30). С. 349–355.
4. Рагімов Ф. Теоретико-методологічні засади механізмів регіонального управління в умовах глобалізації. *Наук. вісн. Акад. муніцип. упр. Зб. наук. пр. Серія: Управління*. 2016. № 4. С. 111–115.
5. Рагімов Ф. Механізми державного управління регіональним розвитком у контексті сучасної парадигми сталого розвитку. *Публічне адміністрування: теорія та практика* : електронний зб. наук. пр. / редкол. : С.М. Серьогін (голов. ред.) та ін. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2017. № 1(3). 7 с. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Patp/2011_1/ (дата звернення: 19.07.2021).
6. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 5 лют. 2015 р. № 156. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156> (дата звернення: 19.07.2021).
7. Китинг М. Новый регионализм в Западной Европе. *Логос*. 2003. № 6(40). С. 81.
8. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. / Шевченко О.В., Романова В.В., Жаліло Я.А. та ін. ; за наук. ред. Я.А. Жаліла. Київ : НІСД, 2020. 153 с.